

- 9 Словарь по этике / Под ред. И. С. Кона. – М: Полтиздат, 2005. – 392с. – С. 373.
- 10 Юридична енциклопедія: в 6 томах / Редкол.: Ю. С. Шемшученска. – К: Укр. енцикл., 2004. – 768с. – С. 424.
- 11 Марун И. Нравы и нормы в исламе. – С. 19.
- 12 Аль-Газали Абу Хамид. “Весы деяний” и другие сочинения / Абу Хамид аль-Газали; [пер. с арабского]. – М.: Издательский дом “Ансар”, 2007. – 216с. – С. 37.
- 13 Марун И. Нравы и нормы в исламе. – С. 13.
- 14 Аль-Газали Абу Хамид. “Весы деяний” и другие сочинения. – С. 91.

SUMMARY

Olena Sharafanenko

NOTION OF “ETHIC” IN ISLAMIC SPACE: TO THE STATEMENT OF A QUESTION

In this article author raises the problem of notion of “ethic” in Islam. The author clarifies the notion of “ethic” in Islam and takes out the terminological apparatus and due to it the teaching of moral. She finds out the place of ethic and its functions inside of sharia and Islam in general. She discovers the sense of notions “adab” and “akhlyak” by means of comparison them with French notion “etiquette” and Greek notion “ethic”.

Keywords: notion of “ethic” in Islam, “akhlyak”, “adab”, teaching of moral, norms of behaviour.

Анатолій Щедрін,

доктор культурології, кандидат філософських наук, професор кафедри філософії та політології Харківської державної академії культури, завідувач кафедри соціально-гуманітарних наук Інституту сходознавства і міжнародних відносин “Харківський колегіум”

ФЕН-ШУЙ В СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ ПОСТМОДЕРНУ: (українські контексти)

Розглянуто Фен-шуй як феномен постмодерної релігійно-містичної креативності в українському соціокультурному просторі, джерела практики Фен-шуй; його формування в епоху Хань і кореляції з сучасністю; Фалунь-гун (фалунь-дафа) як феномен релігійного синкретизму і трансформації форм, супутніх Фен-шуй; зв'язок Фен-шуй і енергоінформаційної парадигми.

Ключові слова: культура, релігія, містика, креативність, Фалунь-гун, релігійний синкретизм, енергоінформаційна парадигма, Україна, соціокультурний простір.

Цивілізаційні особливості Стародавніх Китаю, Індії, Близького Сходу – Середземномор'я, що склалися на добу Переходу від Архаїки, мали потужний вплив на подальші процеси культуротворення. Наслідками цього впливу були пошукання містико-релігійної креативності у наступні епохи, життєздатність і соціокультурна “далекодія” тих світоглядних форм, що виникали у цьому процесі.

У контексті стародавньої китайської культури важливу роль виконували магіко-релігійні обряди; важливе місце серед них посідала система так званої **геомантики** – гадань про властивості місцевості, яка згодом набула цілісного характеру і назву “**Фен-шуй**” (китайськ. – “вітер і вода”); цій практиці і спорідненим їй формам судилося широко відтворитися у глобалізованій постмодерній культурі, посісти помітне місце серед окультних вчень сьогодення, що набули розповсюдження в соціокультурному просторі сучасної України. Система Фен-шуй виявилася спроможною конкурувати як в глобалізованому соціокультурному просторі, так і на теренах України не тільки з персоналістськими традиційно-доктринальними релігіями, але й феноменами позаактринальної релігійності, – астрологією, традиційною мантикою.

Протягом 80-х – на початку 90-х років ХХ ст. увагу дослідників привертав той бік практики Фен-шуй, що був проявом традиційної китайської мантики. Згодом кількість робіт (навіть при певній втраті якості) вже в українському соціокультурному просторі починає стрімко зростати. Серед них були видані як в Україні, так і за її межами. Слід зазначити здобутки М. М. Богачихіна; В. Ю. Волинця; О. Г. Березіної; Єви Вонг; А. Костенко, І. Петушкова; Реймонда Ло; Ліліан Ту, І. Ю. Дитковської та ін. Проблемне поле практики Фен-шуй співпадало з міркуваннями як представників девіантної (неофіційної) науки (Н. Гончаров, В. Макаров, В. Морозов; В. А. Чернобров), так і офіційної (Л. І. Красний).

Методологічне значення для вивчення практики Фен-шуй мають роботи філософів (В. В. Остроухов, Т. А. Борозинець та ін.), релігієзнавців (С. А. Токарев, Л. О. Филипович), психологів (К. К. Агеєнкова, О. А. Лещинська), педагогів (В. О. Васютинський), культурологів (А. А. Пелипенко, В. М. Хачатурян; А. Т. Щедрін та ін.), соціологів (І. Г. Каргіна).

Метою статті є визначення особливостей релігійно-містичної креативності в глобалізованому соціокультурному просторі постмодерну; з'ясування специфіки функціонування і трансформації практики Фен-шуй в українському соціокультурному просторі як частині глобалізованого.

Успіх культурної практики Фен-шуй у постмодерному соціокультурному просторі зумовлений тривалими і стійкими трендами в еволюції світоглядної свідомості суспільства, які мають синхронічний і діахронічний аспекти.

Перш за все, практика Фен-шуй є репрезентативним підтвердженням закону **культурного ряду**. За межами культури Архаїки **анімістичні / аніматистські** уявлення “розгорнулися” в низку споріднених світоглядних форм: про **прану** в соціокультурному просторі Індії, **ки** в Японії, **мана** в

Полінезії і **ци** в Стародавньому Китаї. Органічною частиною цього “ряду”, стійкого комплексу анімистичних / аніматистських уявлень, що синхронно розгортаються в культурах доби Переходу, стає і Фен-шуй. В подальшому він переконливо продемонстрував здатність “фокусування” в своїх концептуальних засадах трендів у розвитку культури, що мали різне походження, різну “довжину хвилі” у часі – а, отже, і до культурних мутацій. Останні зумовлені взаємодією з мантикою – формалізованою системою пророкувань, що склалися в періоди Шан (XVI–XII ст. до н.е.) і Західного Чжоу (XI–VIII ст. до н.е.) і згодом узагальненою та викладеною у книзі “**І цзин**” (“Книга змін”)¹.

В соціокультурному просторі наступних епох анімистичні уявлення зазнавали чергових докорінних трансформацій: у добу європейського Модерну вони набули форму **віталізму**, який намагався врахувати елементи реально функціонуючої наукової картини світу; “**тваринного магнетизму**” Ф.-А. Месмера; “**життєвої сили**” А. Бергсона; “**оргону**” В. Райха тощо. Ці концепції були підґрунтям певних культурних практик, які утворюють діахронічну вертикаль у культурі, органічною частиною якої стає і Фен-шуй як у традиційному, так і постмодерному “прочитанні”. Зокрема, йдеться про “**альтернативну медицину**”, діяльність “альтернативних” цілителів (у діапазоні практик – від безконтактного масажу “енергетичної медицини” до хілерів); вони перетворилися на впливову течію “**New Age**”, що виникла на межі XIX–XX ст. і мала потужну **орієнтальну складову**².

Пришестя Фен-шуй у глобалізований соціокультурний простір було пов’язане з поширенням практики **акупунктури** (голковколуювання), яка практикувалася у китайській культурі протягом чотирьох тисяч років; саме серед прихильників цієї практики набуло поширення одне з фундаментальних уявлень Фен-шуй – **концепція ци**. Так само, як прихильники терапії **рейки** і “енергетичної медицини” вважають, що вони спрямовують або вивільняють прану, а послідовники В. Райха впевнені, що можуть лікувати людське тіло, скеровуючи органу енергію, практикуючи акупунктуру вважають, що вони здатні перерозподіляти ци.

Фен-шуй набув ще одного виміру у постмодерній, ринковій, комерціалізованій постмодерній культурі, – **маскультного**. Він знайшов вираз в зростаючому продажу строкатих “метафізичних товарів”, номенклатура яких є напрочуд широкою – від паперових зірок і півмісяців до восьмигранних дзеркал і дерев’яних або металевих дзвіночків³. Усі ці предмети нібито здатні допомогти поліпшити здоров’я, збільшити життєвий успіх, і гарантувати виконання сприятливих пророкувань.

В останню чверть XX ст. на Заході і дещо пізніше в соціокультурному просторі України стають надзвичайно популярними школи **азіатських бойових мистецтв**. Ці школи – **кун-фу** і **тай-цзи** – є різновидами ци-гун. Якщо перша являє собою бойове мистецтво, то друга – варіант гімнастики або внутрішнього бойового мистецтва. Майстри кун-фу демонструють уміння розбивати цеглини голими руками, тай-цзи відомі своїми граціозними вправами. Демонстрації сили, спритності і витривалості майстрами відповідних практик є співзвучними щодо наполегливих пошуків набуття окремою людиною **пара-нормальних**, або надприродних здібностей, які тривають у західній культурі

вже майже півтора століття. Показові виступи майстрів обох цих мистецтв часто приводяться як доказ наявності (або принципової досяжності) таких здібностей, стають поштовхом до пошвавлення релігійної креативності, – свідченням цьому є впевнена хода в глобалізованому соціокультурному просторі **нової релігії** за назвою **Джедай**, в основі якої знаходиться віра у Світлу і Темну Сторони безособової Сили, що є розчиненою у Всесвіті⁴.

Фен-шуй як певна культурна практика генетично пов'язана як з **даоською традицією**, так і школою **натурфілософів**, які сформувалися у добу Східного Чжоу – Лего (770–221 рр. до н.е.), та відіграла важливу роль у становленні заasad традиційної китайської цивілізації. В її контексті унаочнився також чималий **соціально-креативний потенціал** супутніх натуралістичних міфів, стала можливою їх “далекодія” у хронотопі загальнолюдської культури.

Філософсько-етично-релігійне уявлення про “дао” (“шлях”) як безособовий **космічний і моральний закон**, що панує скрізь і в усьому, якому підкоряються і природа, і люди, що визначало суть даосизму, було частиною об'єктивної картини світу, яку формувало це вчення. Поряд з даосизмом набули розвитку вчення натурфілософської школи (школи “інь – ян”), що випливало зі стародавніх уявлень про взаємодію пасивної жіночої сили (інь) і активної чоловічої (ян). Ідеї натурфілософів спочатку були пов'язані зі складанням календаря, мистецтвом гадання по зірках (як у Стародавньому Дворіччі), а пізніше з астрономічною проблематикою (як у філософів-досократиків Античності). У середині періоду Чжаньго ці ідеї злилися з ученням “про кінець і початок п'яти стихій” і “постійної зміни п'яти стихій”, розробленим Цзоу Янем (III ст. до н.е.). У цьому вченні вода, вогонь, дерево, метал, земля розглядалися як першооснови, першоелементи, що утворювали всі предмети. В космогонічній концепції Цзоу Яня п'ять елементів циклічно змінювали один одного відповідно до характеру, що, у свою чергу, визначається силою. Космічний порядок визначається послідовністю: земля; дерево, що перемагає землю; метал, що перемагає дерево; вогонь, що перемагає метал; вода, що перемагає вогонь; земля, що перемагає воду; **цикл** замикається і стає культурною засадою практики Фен-шуй⁵.

Співіснування даосизму, який активно запозичував натурфілософські ідеї, поряд з конфуціанством, яке було переважно етико-політичним за змістом, не могло не вплинути і на специфіку міфо-натуралістичної креативності, притаманній стародавній китайській цивілізації. Етика й адміністративна практика мали тут незрівнянно більше значення, ніж міфо-релігійно-містично-натуралістичні абстракції й індивідуалістичні пошуки порятунку. Саме тому у діяльності даосів “вторинної” міфологічної трансформації зазнала низка протонаукових дисциплін – **алхімія, астрологія, медицина**. Даоси-алхіміки працювали над трансформацією металів і досягненням **тілесного безсмертя**. Даоси-астрологи удосконалили розгалужену систему **гадань і пророкувань**, склали численні астрономічні карти, атласи, календарі, гороскопи, за допомогою яких визначався життєвий шлях особи тощо.

У феномені даосизму проглядалися суттєві особливості, що зближують його з актуальною міфотворчістю межі II–III тис. Йдеться, перш за все, про “соціальний портрет” творця і **“носія-транслятора”** містико-натуралістичних концепцій. “Даоський жрець, – відзначав С. А. Токарев, – являє собою ...

шарлатана, гадателя, провісника, продавця священних реліквій, виконавця магічних обрядів”⁶. Зазначений “портрет” напрочуд знайомий і характерний для постмодерного соціокультурного простору України сьогодення: екстра-сенса, віщун, цілитель, наполегливий і красномовний популяризатор езотерики, “підключений” до “Банку пам’яті Всесвіту”, що запросто спілкується зі Світовим Розумом, “художник слова чи пензля”, причетний до наукової діяльності якщо не в сьогоденні, то – обов’язково – в минулому, ухожий до “сильних світу цього”, надзвичайно комунікабельний, що сполучує мінімум освіти з амбіціями “пророка нової істини”. Це – з одного боку.

З іншого боку, найважливішими умовами дрейфу даосизму в бік міфомістичних уявлень був стан масової свідомості стародавнього китайського суспільства, який зазнав докорінних трансформацій у епоху Хань (III ст. до н. е. – III ст. н. е.). “Цинська травма”, масова загибель інтелектуальної еліти за часів правління Цинь Шихуана (221–206 pp. до н. е.) тягнули за собою зміни у даосизмі; тому “даоська релігія включила в себе надзвичайно багато народних релігійних вірувань”, – відзначав С. А. Токарев⁷. І ця ситуація, що характеризує соціокультурні умови відтворення міфомістичних, релігійно-натуралістичних концепцій, була характерною і для більш пізніх епох і культур: **неоміф з погляду змісту, як правило, є еклектичним і укоріненням в буденних умонастроях плинної епохи**. Він запозичує свої основоположення і з релігії, і з дослідження природи; він не нехтує звертанням і до марновіств конкретного суспільства і епохи. Водночас він помітно **стимулює відтворення марновірних уявлень про людину і світ**.

Даосизм і натурфілософська школа вплинули на наступний розвиток філософської думки Стародавнього Китаю; їх взаємодія сприяла доповненню традиційного образу світу ідеєю **споконвічної першості цзи** (пара, ефір), що була засвоєна майже усіма філософськими школами і якій судилося тривале життя. Практика Фен-шуй була продовженням цієї стародавньої китайської **філософії природи**. Але містичні чинники вчення, його зв’язки з мантикою, вели до його ототожнення з геомантиєю, або гаданнями за деталями ландшафту, що згодом перетворилося на стереотип сприйняття цього феномену європейською свідомістю.

У соціокультурному просторі “посттравматичного” суспільства вчення Фен-шуй, пов’язане з **ідеєю гармонії**, було приречене на успіх. Соціальні негаразди компенсувалися прагненнями життя в гармонії з навколишнім середовищем, для досягнення якої необхідне практично орієнтоване знання, яке стосується розуміння взаємозв’язків між природою і людьми, дозволяє вибудовувати життя окремої людини і суспільства в цілому в згоді з природою, а не всупереч неї. Причинами високої конкурентоспроможності практики Фен-шуй була її еклектичність і гнучкість; за своїм змістом вона була світоглядною амальгамою, яка складалася з астрономо-астрологічних уявлень; натурфілософських концепцій стихій, що ідуть своїми джерелами в космологічну міфологію архаїчного суспільства; анімістичних уявлень, а також інших не менш екзотичних компонентів; у контексті стародавньої китайської культури вони здобувають цілісність і завершеність. “Зв’язавши небесні явища, зірки і планети зі знаками зодіаку і сторонами світу, з космічними силами і символами (Небо, Земля, Ян,

Інь, п'ять першоелементів тощо), – відзначав А. С. Васильєв, – геоманти розробили складну систему взаємодії між усіма цими силами і земним рельєфом”⁸.

Практика Фен-шуй в соціокультурному просторі епохи Хань мала точки дотику з **елліністичним епікуреїзмом**. Вона спиралася на уявлення про те, що на життя людини вирішальним чином впливає фізичне й емоційне середовище. Будь-які збурення в Всесвіті або в тілі людини тлумачилися як прояв дисгармонії і відсутність рівноваги; аби позбутися цього стану, варто негайно відновити порушену рівновагу. Тому оточення, сповнене символами краси, доброти, м'якості, співчуття, гарною музикою і різними проявами благополучного і спокійного життя, вважалося сприятливим як для самої людини, так і умов її буття.

Подібно до того, як еліністичний епікуреїзм для вирішення соціально-етичних проблем свого часу трансформував атомізм Демокрита, Фен-шуй звернувся до основоположень даосизму і традиційної китайської натурфілософії (уявленню про п'ять елементів). Воно було доповнене уявленнями про дві основні енергії – крім ци була ще й ша (негативна енергія, за своєю природою протилежна ци)⁹.

Ци – поняття, що використовувалося для опису “природної енергії Всесвіту”, що пронизує і поєднує все суще, в тому числі й тіло людини. Але ци не має ані найменшого відношення до сучасних фізики або хімії. Хоча ця енергія і вважалася “природною”, за своїм змістом вона була суто метафізичною сутністю – духовною і надприродною, існування якої принципово не можна підтвердити науковими експериментами. В постмодерному соціокультурному просторі вихід за межі офіційної науки надає практиці Фен-шуй додаткової наснаги; про це свідчить досвід й України.

Одним із головних принципів ци вважалася саме гармонія. Дієвими засобами для її досягнення вважалися певні валеологічні практики, що асимілювали концепцію ци або виникали на засадах її використання; йдеться про згадувану акупунктуру та ци-гун. Ци-гун вважався “наукою і практикою” розвитку і вдосконалення енергії ци. Дослівно ци-гун означає культивування енергії. Ця містико-валеологічна концепція виходила з того, що фізичне і психічне здоров'я можна поліпшити шляхом опанування технологіями регулювання ци – правильним диханням, певними рухами і силою волі.

Глобалізаційні процеси, доба постмодерну докорінно змінили характер **релігійно-містичної креативності епохи**. З одного боку, “дослідження в різних частинах світу, – зазначають соціологи релігії, – демонструють усе більше ускладнення структури релігійного поля, його зв'язки з інститутами суспільства диверсифікуються. Розповсюджені раніше уявлення про “занепад” релігії вже не є настільки очевидними”¹⁰. Свідченням на користь цієї тези є поширення як в глобалізованому соціокультурному просторі, так і на теренах України строкастих релігійних рухів, що поєднуються поняттям New Age.

З іншого боку, “у нинішніх формах релігії втрачають здатність адекватно відповідати на виклики епохи. Постмодерн змусив замислитися про зміну якості віри, яка повинна балансувати між раціоналізацією і містифікацією, між фундаменталізмом та лібералізмом”¹¹. Внаслідок цього відбуваються докорінні зміни у релігійній свідомості. В глобалізованому соціокультурному просторі релігійно-містичні світоглядні форми не тільки вийшли за межі сталих ареалів

власного функціонування і відтворення у процесах якісного розширення **крос-культурних зв'язків**; посилення **релігійного синкретизму**, яке стало важливою ознакою релігійності сьогодення, сприяло розмиванню кордонів між реально функціонуючими доктринальними засадами церков, деномінацій, сект, релігійних, містико-релігійних рухів. Відбувається також інституалізація цих формоутворень, що є наслідком зазначених взаємодій; цей процес охоплює також і симпатиків практики Фен-шуй на українських теренах¹².

Одним із проявів архаїзації світоглядної свідомості, яка відбувається і в соціокультурному просторі України, є своєрідний “магічний ренесанс”. Його засад досить багато, “починаючи з кризи логоцентричної парадигми культури і закінчуючи зрушеннями психофізіологічних режимів, пов’язаних зі зміною міжпівкульного домінування. Йдеться, умовно кажучи, про “правопівкульний реванш” – глобальний перехід до домінування несловесних правопівкульних когнітивних технологій”¹³. Частиною цього “ренесансу” є прискорене поширення практики Фен-шуй на теренах України.

Фалунь-гун (фалунь-дафа): релігійний синкретизм і трансформації форм, супутніх Фен-шуй. Різновидом ци-гун – актуалізованої стародавньої китайської практики – в сучасному соціокультурному просторі стає фалунь-гун (фалунь-дафа), розроблена Лі Хунчжи. Слово фалунь означає “колесо закону”; фалунь дафа означає “буддистський закон”, тобто є **синтезом власне китайської та індійської традицій**. Лі Хунчжи стверджує, що фалунь-гун – це один з 84 тисяч шляхів удосконалювання в буддистському вченні. Він віддає данину **традиціоналізму**, продовжуючи лінію Р. Генона, бо наполягає на доісторичних витоках власного вчення: раніше його практикували, але згодом втратили, а зараз він знову робить його доступним. Доктрина Лі Хунчжи виголошує спрямованість на поліпшенні і вдосконалюванні як людського життя, так і природи, що не може не викликати зацікавлення певного загалу в умовах поглиблення **кризи техногенної цивілізації**.

Людина, що практикує фалунь-гун, має досягти певного стану – нірвани – тобто відкрити свою розвинуту енергію. Це дозволить їй одержати фізичне безсмертя, коли його енергетична система Ксинксин (“розум – природа”) досягне певного рівня. Лі Хунчжи стверджує, що вивів розвиток енергії на новий рівень і при цьому значно перебільшує кількість своїх прихильників і послідовників у світі – близько 100 мільйонів. Лі намагається відмежуватися від сталих культурних практик; він стверджує, що фалунь-гун не є ані культом, ані релігією, ані сектою. Практика фалунь-гун, яка набувала рис тоталітарної секти, була офіційно заборонена в Китаї.

На початку 90-х років ХХ ст. Лі Хунчжи залишив Китай і, природно, знайшов притулок у Нью-Йорку. Він поширює ідеї фалунь-гун у написаних ним книгах, зміст яких завдяки Internet стає доступним всім бажаючим¹⁴. Використання **нових комунікативних технологій** у розповсюдженні вчення значно вплинуло на міжнародний статус і популярність фалунь-гун. Фалунь-гун здобув багато послідовників у усьому світі, дав змогу їм відчути себе **обраними**.

Фалунь – “колесо закону” – є мініатюрним Всесвітом із усіма його властивостями. Зокрема, після впровадження у тіло приборника вчення він здатний вічно обертатися в нижній частині його черевної порожнини. Протягом

обертання за годинниковою стрілкою Фалунь може мимоволі усмоктувати енергію Космосу¹⁵. Крім того, він також здатний трансформувати енергію із себе для підтримки її відповідного рівня, необхідного для кожної частини **переродженого тіла** обраного. У випадках, коли Фалунь обертається проти годинникової стрілки, він може не поглинати, а випромінювати як енергію, так і відпрацьований матеріал, який розсіюється на велику відстань. Коли Фалунь обертається за годинниковою стрілкою, він здатний повертати енергію.

Фен-шуй і енергоінформаційна парадигма: взаємонакладання трендів розвитку культури. Одним із джерел містико-релігійної, квазінаукової креативності є енергоінформаційна парадигма, яка формується у постнеокласичному природознавстві. Як соціокультурний феномен вона має певну історію, вкрай складні як “геометрією”, так і феноменологію¹⁶.

На початку 80-х років ХХ ст. гіпотезу про подібність Землі з кристалом розробили Н. Гончаров, А. Макаров і В. Морозов; їх публікація згодом набула характеру культурної, що далеко виходила за межі популяризації науки. Вони вважали, що внутрішнє ядро Землі має форму і властивості зростаючого кристала і має здатність впливати на розвиток різноякісних процесів, що мають місце на планеті: рельєфоутворення, прояви вулканізму, сейсмічної активності тощо. “Геокристал” Землі вирішальним чином визначає розселення і поведінки не тільки тварин, рослин, але й людини. Зростання “Геокристала”, що має форму ікосаедра і додекаедра, уписаних один в іншій, зумовлює структуру Землі, яка проявляється на поверхні планети. Вершини і середини ребер цього утворення, на думку авторів, мають підвищену енергетику¹⁷. Про природу цієї енергетики автори публікації не говорили, що відкрило простір для ряду тлумачень, близьких за своїм змістом до системи Фен-шуй. Слід зазначити, що згодом і офіційна, академічна наука, – зокрема, геологія, – почала звертати увагу на т. зв. **ангулярну тектоніку**, зумовлену “структурою кутів”. У низці статей російського геолога Л. І. Красного йдеться про “клино-розподіли”, які розколюють великі геоблоки; і саме до них прив’язані найбагатші паливно-енергетичні ресурси, зокрема – Перська затока з її нафтовими родовищами¹⁸.

В 90-х роках ХХ ст. енергоінформаційна парадигма, перш за все, реалізується як девіантна наука **еніологія** (“ЕНІО” – “енергоінформаційний обмін”). Низка концептів, що відбивають становлення енерго-інформаційної парадигми, стають мігруючими, концепціями-трансцензусами – такими, що інтегрують різні рівні культуротворення. Серед них помітне місце належить уявленням про **“геоактивні зони”**, **“геопатогенні зони”**¹⁹. І, слід зазначити, що принаймні глибинні архетипи цих уявлень відповідають настановам практики Фен-шуй, супутніх їй практик.

Успіху культурної практики Фен-шуй у постмодерному соціокультурному просторі зумовлений тривалими і стійкими трендами у еволюції світоглядної свідомості суспільства, які мають синхронічний і діахронічний аспекти. Фен-шуй позначився на кризі персоналістичних релігій, став частиною “магічного ренесансу”. Відтворення практики Фен-шуй в постмодерному соціокультурному просторі, частиною якого є Україна, взаємонакладанням довгострокових трендів розвитку культури. Саме вони сприяють помітному поживленню релігійно-містичної креативності сьогодення. Зазначений процес сприяє трансформації

форм, супутніх Фен-шуй; однією з них є синкретичний за змістом Фалунь-гун (фалунь-дафа). Успіху практики Фен-шуй у соціокультурному просторі України сприяло становлення енергоінформаційної парадигми розвитку культури.

- 1 История китайской философии: Пер. с кит. / Общ. ред. и послесл. М. Л. Титаренко. – М.: Прогресс, 1989. – 552 с. – С. 17–30.
- 2 Щедрін А. Т. Неорієнтальна складова “вторинної” міфотворчості як феномену постмодернної релігійності / А. Т. Щедрін // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2007 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2007. – С. 251–258; Щедрін А. Т. Неорієнтальна складова в постмодерній приватній релігійності: українські контексти глобалізаційних трансформацій / А. Т. Щедрін // Українська культура. Минуле. Сучасне. Шляхи розвитку: Збірник наукових праць: наукові записки Рівненського державного гуманітарного ун-ту. Вип. 15. У 2-х т. – Рівне: РДГУ, 2009. – Т. 2. – С. 156–161.
- 3 Дитковская И. Ю. Фэн-шуй: талисманы, приносящие удачу / И.Ю. Дитковская. – Днепропетровск: Слово, 2001. – С. 8–12, 24–31.
- 4 Релігійна панорама. – 2007. – № 5 (80). – С. 48–49.
- 5 Ту Лилян. Основы Фэн-шуй: Подробное руководство по улучшению ваших отношений с людьми, здоровья и благосостояния/ Лилян Ту; Пер с англ. И. Митрофанова. – К., М.: София, 2003. – С. 44–52.
- 6 Токарев С. А. Религия в истории народов мира / С. А. Токарев. 4–е изд., испр. и доп. – М.: Политиздат, 1986. – С. 256–257.
- 7 Там само. – С. 256–257.
- 8 Васильев Л. С. История религий Востока: (Религиозно-культурные традиции и общество) / Л. С. Васильев. – М.: Высшая школа, 1983. – С. 292.
- 9 Практический фэн-шуй для начинающих. Полная энциклопедия / Сост. О. Г. Березина. – СПб.: ИД “ВЕСЬ”, 2002. – С. 38–45.
- 10 Каргина И. Г. Новые формы сакрализации светского и секуляризации сакрального в христианских обществах / И. Г. Каргина // Социс. – 2010 – № 6. – С. 53.
- 11 Филипович Л. О. Божественне споживання / Л. О. Филипович // Релігійна панорама. – 2008. – № 11. – С. 51.
- 12 Щедрін А. Т. Нетрадиційні релігії, окультно-містичні течії та “вторинна” міфотворчість як нова релігійність: дохристиянська... нехристиянська... “постхристиянська”? / А. Т. Щедрін // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник 2005 рік. – Книга II. – Львів: Логос, 2005. – С. 329–334.
- 13 Пелипенко А. А. Когнитивные истоки “магического ренессанса” / А. А. Пелипенко, В. М. Хачатурян // Человек. – 2009. – № 1. – С. 44.
- 14 Международный круглый стол: “Информационный экстремизм: Правда и вымысел о движении Фалуньгун”. Украина, Киев, конференц-зал гостиницы “Киев”, 13–14 октября 2008 года. – К.: Тов. Легко Інк, 2008. – С. 7–13.
- 15 Там же. – С. 25–27.
- 16 Щедрін А.Т. Релігійно-містична креативність і неоміфи в культурі постмодерну / А.Т. Щедрін // Культура України. – 2009.– Вип. 31. – С. 36–37.

- 17 Гончаров Н. В лучах кристалла Земли / Н. Гончаров, В. Макаров, В. Морозов // Техника – молодёжи. – 1981. – № 1. – С. 40–45.
- 18 Маркин В. А. Лев Исакович Красный / В. А. Маркин // Земля и Вселенная. – 2004. – № – 1. – С. 47–53.
- 19 Чернобров В. А. Энциклопедия загадочных мест Земли. Первый в мире путеводитель по аномальным, таинственным и удивительным местам Земли / В. А. Чернобров. – М.: Вече, 2000. – С. 96–97.

SUMMARY

Anatoliy Tchedrin

FENG SHUI IN SOCIOCULTURAL SPACE OF POSTMODERNITY: (UKRAINIAN CONTEXTS)

Is considered Feng Shui as a phenomenon of religious-mystical creativity postmodernity in Ukrainian sociocultural space, source of practice Feng Shui; its formation in epoch Chan and correlation with modernity; Falun Gong (Falun Dafa) as a phenomenon religious syncretism and transformation of the forms accompanying Feng Shui; communication Feng Shui and energy-information paradigms.

Keywords: Feng Shui, culture, religion, mysticism, creativity, Falun Gong, religious syncretism, energy-information paradigms, Ukraine, sociocultural space.